

CRISTÓBAL ACOSTA (TÀNGER, 1515 - HUELVA, 1594) I LA FLORA DE LES ÍNDIES ORIENTALS

Cristóbal Acosta va nèixer el 1515, probablement a Tànger, ciutat que es trobava sota la sobirania portuguesa en el segle XVI. La seua família, d'origen jueu, potser s'havia refugiat a la ciutat nord-africana arran de les persecucions antisemites de 1497. Acosta va estudiar medicina en una universitat castellana, segurament Salamanca, i a l'abril de 1568 es va embarcar cap a l'Índia amb el seguici de Luiz de Ataíde, que acabava de ser nomenat virrei de Portugal en aquell país. L'expedició va arribar a Goa al setembre i Acosta hi va romandre uns quants anys. A Goa va entrar en contacte amb el gran naturalista portuguès García de Orta. Va treballar com a metge a l'Hospital Reial de Cochín, on va organitzar un jardí botànic, a més de participar en la batalla naval contra els àrabs a Ormuz. Durant aquesta etapa va practicar herboritzacions en la costa Malabar i en altres llocs de l'Índia i

**«L'OBRA BOTÀNICA D'ACOSTA PERTANY
AL CORRENT RENAIXENTISTA,
QUE VA DONAR GRAN IMPULS
A LES HERBORITZACIONS REGIONALS
I A LA FLORA EXÒTICA»**

va conèixer també de primera mà la cultura xinesa, les riqueses i els seus avenços científicotècnics. Testimonis biogràfics que apareixen al seu *Tractado de las drogas* (1578) i al *Tratado en loor de las mugeres* (1592) indiquen que al voltant del 1570 va tornar a Lisboa fins que al 1576 l'Ajuntament de Burgos el va contractar com a metge i cirurgia de la ciutat, a la qual va dedicar el seu tractat sobre les drogues. Però els arxius indiquen que va deixar el càrrec amb la mort de la seua dona el 1587 i probablement sobre aquesta data es va retirar definitivament a l'ermitori de la Peña de Tharsis. En un tractat posterior de contingut religiós (1592) va relatar la seua vida com a eremita i es veu que hi va continuar exercint de metge i estudiant les plantes medicinals fins que va morir, al voltant de 1594.

La seua obra botànica pertany al corrent renaixentista, que va donar gran impuls a les herboritzacions regionals i a la flora exòtica, en la línia que representen Leonhard Fuchs i Otto Brunfels. El principal interès botànic d'Acosta era l'aplicació terapèutica de les plantes, i seguia el mètode de descripció botànica de Valerius Cordus consistent

Làmines del *Tractado de las drogas* de Cristóbal Acosta fruit de les seues herboritzacions en la costa Malabar i altres llocs de l'Índia.

Imatges d'aquest article extretes de Cristóbal Acosta, 1578. *Tractado de las drogas y medicinas de las Indias Orientales*. Reproducció facsimil de 1996. Vicent García. València.

**LIBRO, QUE
trata de las Drogas
medicinales, y de sus
prouechos.**

De la Canela. Capitulo I.

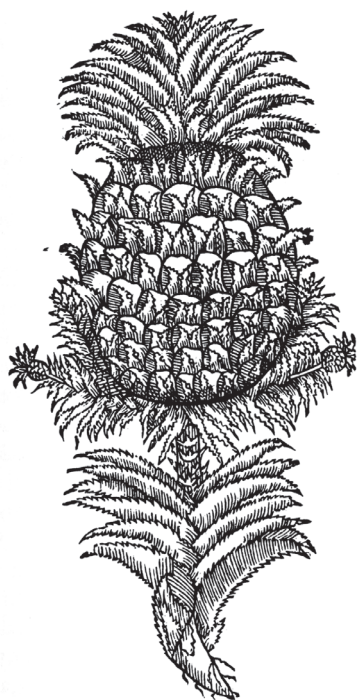

PVES ENTRE las Drogas medicinales, vna de aquellas, de que tanta confusion ha hauido entre los Sabios antiguos, ha sido de la medicinal, odorifera, y grata Canela, bien es de ella primero se trate: la qual es esta, que aqui esta debuxada, por otro ramo del mismo Arbol.

A EL

Ananas.

349

Dcl

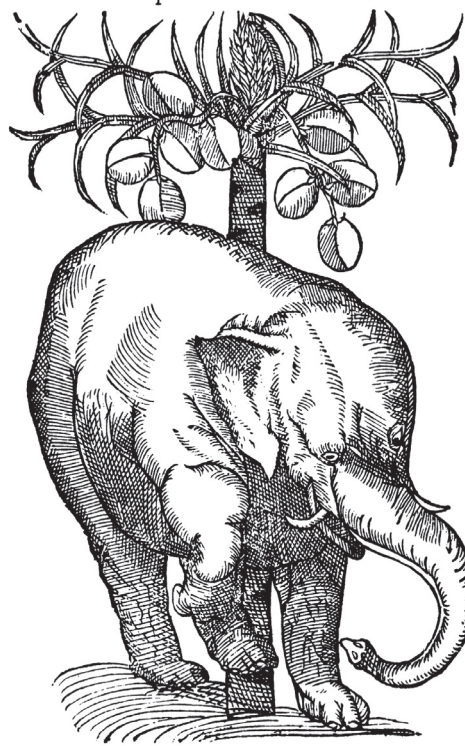
en una descripció general del vegetal i després dels seus elements morfològics: arrel, grifó, fulles, flors, fruits i de l'entorn geogràfic de la planta sense tecnicismes, inclouent-hi la nomenclatura castellana vulgar. L'orientació de la seua principal obra, el *Tractado de las drogas* és molt pragmàtica en funció de les propietats terapèutiques i els usos comercials i industrials de les plantes descrites. El *Tractado* d'Acosta no és merament descriptiu, sinó que inclou referències a les tècniques d'obtenció i preparació de remeis, als abusos fraudulents o a detalls sobre la comercialització i el preu de les plantes.

En l'última etapa de la seua vida, el 1592, Cristóbal Acosta va imprimir dos llibres dedicats a la reflexió moral: *Tratado en contra y pro de la vida solitaria. Con otros dos tratados uno de la Religión y Religioso, otro contra los hombres que mal viven...* i un altre *Tratado en loor de las mugeres, y de la castidad, honestidad, constancia, silencio y justicia: con otras muchas particularidades, y varias historias. Dirigido a la serenísima señora Infanta Doña Catalina de Austria...* Aquests tractats mostren una preocupació per la mort i l'espiritualitat, i Acosta hi lloa les virtuts de la dona cristiana en el mateix sentit que Lluís Vives o Fray Luis de León.

L'obra botànica d'Acosta gaudí d'una ampla difusió a Europa gràcies a la versió llatina feta per Charles de l'Écluse (Carolus Clusius) i publicada per la famosa impremta de Plantin a Anvers. Clusius va compendiar les

18

Elephante arimado a la Palma.

obres botàniques d'Acosta, García de Orta i Nicolás Monardes en successives edicions, després de descobrir els importants treballs hispanoportuguesos durant un llarg viatge per la Península Ibèrica el 1564. Havia quedat impressionat pels *Coloquios dos simples*, de García de Orta, i el va traduir al llatí sota el títol de *Aromatum et simplicium aliquot medicamentorum apud indos nascentium historia* (1567). En la *Dedicatoria* comentava Clusius: «En el viatge per Espanya vaig trobar casualment un llibre publicat a Goa que acabava d'arribar de les Índies orientals, escrit en llengua lusitana, i em va agradar tant que vaig decidir publicar la història dels aromes i les plantes de les Índies...»

Atret per la flora exòtica i pels descobriments de noves plantes a les Índies orientals i occidentals, Clusius va assumir una tasca de difusió europea de la botànica hispanolusitana. En un viatge a Anglaterra va conèixer el *Tractado de las drogas...* de Cristóbal Acosta, el va traduir al llatí i el va imprimir el 1582 sota el títol de *Aromatum et medicamentorum in orientali India nascentium liber*, als tallers de Plantin. Les dimensions comercials, industrials i científiques de les noves plantes exòtiques procedents de les Índies van donar importància als treballs dels nostres botànics i metges renaixentistes.

JOSEP L. BARONA

Catedràtic d'Història de la Ciència, Universitat de València